

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio septima. Vtrum eadem forma numero possit esse intensa &
remissa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

RESPONSIO. Circa quætionem istam videntur duo. Primum est quæ sit causa suscipiendi magis & minus. Secundum est quibus formis conueniat, & quibus non. Quantū ad primum sciendum est quod cum causa sit ad cuius esse sequitur aliud, causa et effectus semper differunt realiter tanquā diuersæ essentię siue naturę, siue totaliter sicut causę extrinsecę, scilicet finis & agēs, vel partialiter sicut causę intrinsecę, videlicet materia & forma quę differunt partialiter à composito cuius sunt causę intrinsecę, quia cōpositum includit aliquid diuersum realiter à qualibet suarū partium diuisim accepta, includit enī vtramque partem quarū qualibet est realiter diuersa ab altera, quo supposito statim patet quod causa suscipiendi magis & minus non est latitudo formę, quia illa quę sunt penitus idem realiter accepta, tam secundum actum quā secundum potentiam vnum non est causa alterius, sed latitudo graduum in essentia & suscipere magis & minus sunt penitus idem realiter accepta tam secundum potentiam quā secundum actum, quia nihil aliud est essentialiter & formaliter albedinem, vel quamcumque qualitatem posse suscipere vel actū suscipere magis & minus quā posse habere vel actū habere latitudinem graduum, ergo vnum non est causa alterius.

4. Item si vnum esset causa alterius aut esset efficiens, aut finalis, aut esset materialis, aut formalis. Non est efficiens, nec finalis ut de se patet, nec materialis quia latitudo formę non est materia nec in qua nec ex qua, sint magis & minus in essentia formę quę non habet materiā ex qua sit, nec materiā in qua sit, nisi sit subiectum: nec est causa formalis, quia formę non est forma, ergo latitudo formę nullo modo est causa suscipiendi magis & minus, Imō ut dictum fuit, vnum est idipsum quod aliud realiter tam secundum potentiam quā secundum actum.

5. Quę est ergo causa quę aliqua forma suscipiat magis & minus, dicendum est quod cum magis & minus sint idipsum quod essentia formę in alio & alio gradu perfectionis essentialis, sicut ipsius formę non est querere causam formalem, nec materialem ex qua sit, sed solum in qua sit, & cum hoc agēs & finis, sic nec ipsius magis & minus. De causa finali autem nihil ad propositum, quia nullus de ea intendit querere hic.

6. Restat ergo solum inquirere de subiecto, & efficiēte de quibus dicendum est quod agēs formam producēs & subiectum eam recipiens se habentia diuersimode in agendo & recipiendo sunt causa recipiendi magis & minus, quod probatur sic. Sicut se habent agēs & subiectū vniformiter se habentia ad causandum vniformitatem in forma producta, ita se habent agēs & subiectum difformiter se habentia ad causandum difformitatem in ea, sed ex hoc quod agēs & subiectum se habent vniformiter in agendo & patiēdo causatur vniformitas in forma producta (idem enim manēs idē & respectu eiusdem natū est facere idem, ut habetur. 2. de generatione) ergo ex hoc quod agēs & patiēns se habēt difformiter in agendo & patiēdo, causatur difformitas in forma producta, magis aut & minus dicitur difformitatem in forma, ergo &c.

7. Diuersitas autem inter agēs & subiectum actionis, & per consequēs diuersitas secundum magis & minus potest contingere tripliciter, vno modo ex sola variatione subiecti, sicut aer intensus illuminatur à sole quā aqua. Secundo ex sola variatione agēns sicut idem aer, & eodem modo dispositus intensus illuminatur à sole quā à luna. Tertio modo ex variatione vtriusque, sicut aer intensus illuminatur à sole quā aqua à luna: verumtamen quia nihil fit nisi quod possibile est fieri, quauis diuersa habitudo agentis ad patiēns sit causa latitudinis formę & suscipiendi magis & minus, necesse est tamen quod ex parte formę sit possibilitas ad prædictam latitudinem, & diuersitatem graduum secundum magis & minus, & sic patet primum.

8. **QVANTVM** ad secundum, scilicet quibus formis conueniat gradus secundum magis & minus, dicendum est quod non conueniunt formis substantialibus, sed tantum accidentalibus: non quantitibus, sed qualitatibus, non omnibus, sed illis quę concernunt diuersam habitudinem subiectorum & agērium. Quod suscipere magis & minus non conueniat formis substantialibus patet,

quia ad omnem formam quę habet latitudinē graduum secundum magis & minus potest esse motus secundum se: sed ad formam substantialē non potest esse motus secundum se: ergo nulla forma substantialis habet latitudinem graduum secundum magis & minus. maior patet, quia sicut motus successus dicitur à mutatione subita in hoc quod motus latitudinem partium importat, mutatio autem subita nequaquam, sic forma quę per motum acquiritur immediate habet necessario latitudinem graduum, forma autem ad quam non est per se & immediate motus, sed subita mutatio, nullam talem latitudinem habet sicut nec mutatio. Minor patet ex 5. Physic. vbi dicitur quod ad substantialē non est motus. Et confirmatur, quia ipsa met forma quę per motum acquiritur si non intendatur secundum totum decursum motus, sed solum secundum gradum illum secundum quem fit actū mutatum esse cōfistit in indiuisibili, & multo fortius est hoc verum de forma substantiali, quę nullo modo est terminus intrinsecus motus vel alterationis, sed solum extrinsecus propter mutationem generationis concomitantem alterationem præcedentem.

9. De quantitibus quod non suscipiāt magis & minus patet sic, gradus secundum magis & minus dicitur perfectionem maiorem vel minorem in essentia formę, sicut prius patuit, sed tota perfectio quantitatis est secundum maiorem vel minorem extensionem cum quantitas sit essentialiter extensio, ergo magis & minus secundum intentionē non cōueniunt quantitati, sed solum maius & minus secundum extensionē. Idē patet de quibusdā qualitibus potissimē quartę speciei, ut triangulus, quadrangulus & huiusmodi, quia illę formę quarum formalis & completiua ratio consistit in indiuisibili non suscipiunt magis & minus, quia ista requirunt latitudinem graduum quę non potest esse in indiuisibili, sed prædictę qualitates sunt huiusmodi, determinātur enim modo numeri, cuius formalis ratio completur per indiuisibile, & quocumque addito vel subtrahito muratur species: ergo tales qualitates non possunt suscipere magis & minus. Ceterę autem qualitates quarum formalis ratio non completur per indiuisibile, & quarum agentia & subiecta receptiua possunt se habere diuersimode, suscipiunt magis & minus. Reliqua autem prædicamenta cum non sint nisi puri respectus, vel de nominationem respectiue non suscipiunt magis & minus, nisi ratione alicuius absolui.

10. **AD RATIONES** vtriusque partis respondendum est. Cum enim primo dicitur quod illud quo posito ponitur magis & minus, & quo remoto remouetur, est causa suscipiendi magis & minus, verum est si fit ab eo realiter differens, quia causam & effectum oportet differre realiter: latitudo autē formę & magis & minus non differunt realiter: imō sunt penitus idem tam secundum potentiam quā secundum actum, ut prius dictum fuit.

11. Ad rationem alterius partis dicendum est quod licet omnis variatio accidentis sit in subiecto, quia accidēs non habet esse nisi in subiecto, tamen variatio eius secundum magis & minus attenditur secundum ipsammet essentiam formę. Causa autem huiusmodi est varia habitudo agentis ad subiectum, nec separabilitas formę, aut concernere diuersa subiecta est per se causa suscipiendi magis & minus, quia angulus rectus concernit diuersa subiecta & est accidēs separabile, & tamen non recipit magis & minus, nec omnis variatio formę est penes inherere diuersis subiectis, nec penes posse inherere vel non inherere, sed penes hoc quod est posse inueniri in diuersis gradibus perfectionis.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Vtrum eadem forma numero possit esse intensa & remissa.

Tha. 1. 2. q. 51. ar. 1. c. 22. q. 24. ar. 4. c. 5.

AD secundū sic proceditur. Et arguitur quod eadem forma numero non possit esse intensa & remissa, quia sicut se habet vbi ad motum localem, sic se habet forma ad motū alterationis vel intensiōis: Sed in toto motu locali non est idem vbi, sed semper aliud & aliud: ergo in motu intensiōis non est eadem forma, sed semper alia & alia.

2. Item

2 Item in motu intentionis forma quae prius erat remissa si maneret eadem in motu & in eius termino, aut maneret eadem in propria forma, aut non. Si maneret eadem in propria forma, ergo maneret remissa sicut erat prius quod est contra sensum, & etiā contra rationem, quia nulla facta esset intentio per motum intentionis, vel si facta esset intentio, tunc eadem forma maneret remissa & esset facta intentio quod est impossibile, quia tunc simul esset intentio & remissa. Relinquitur ergo quod non manet in propria forma, sed forma quae non est in propria forma non manet eadem forma, quia sua entitas & identitas est sua propria formalitas, ergo &c.

3 Item de his quae pertinent per se ad transmutationem ex parte transmutati solum subiectum est illud quod manet idem in tota sua transmutatione, ut patet ex primo Physicorum, si ergo in motu intentionis & remissionis, manet eadem forma intentio & remissa, sequitur quod ipsa sit subiectum talis motus & non terminus a quo vel ad quem, quod non est verum.

4 Item agens intendens formam, aut imprimit aliquid diuersum a praecedente aut non. Si non, ergo nulla variatio est in intentione quod est contra sensum. Si sic, ergo forma intentio quam imprimit est diuersa a praecedente remissa: ergo non est eadem intentio & remissa.

5 Item motus in compositibiles habent terminos in compositibiles: sed motus intentionis & remissionis sunt in compositibiles, ergo forma remissa & forma intentio quae sunt termini praedictorum motuum sunt in compositibiles, & per consequens non possunt esse eadem forma.

6 IN Contrarium arguitur, quia si intentio & remissio sunt formae realiter differentes tunc erunt formae realiter differentes in alteratione quot erunt differentiae ibi secundum magis & minus: sed ille sunt infinitae, ergo essent infinitae formae quod est impossibile. Maior patet, quia magis & minus se habent sicut intensum & remissum. Probatio minoris, quia tot sunt differentiae secundum magis & minus quot nunc possunt accipi in toto tempore alterationis, quia non est dare duo nunc in quibus mobile sit intensum aequè, alioquin non moueretur, sed quiesceret consimiliter se habens nunc ut prius, sed tempore quolibet possunt accipi infinita nunc, ergo &c.

7 Item si per motum intentionis forma remissa abiicitur, aut ergo abiicitur in tempore aut in nunc. Si in tempore, ergo in tempore illo praecedens forma remanet cum eo quod acquisitum est per alterationem, & per consequens cedit in essentiam eandem, quia duas formas solo numero differentes non possunt simul esse in eodem subiecto. Si dicitur quod in instanti, eadem ratione forma sequens erit acquisita in instanti, & sic nulla talis alteratio erit continua quod est inconueniens.

8 Item frigidum remittens calidum, aut nihil, aut aliquid imprimit. Si aliquid, aut calorem, aut frigus, non calorem, quia frigidum non est calefacere per se, nec immitit frigus, quia calor ibi remanet, sicut patet ad sensum: Calor autem et frigus cum sint contraria, non possunt simul esse. Relinquitur ergo quod nihil immitit, & sic nihil est ibi de nouo, quod non esset prius, est ergo eadem forma penitus intentio prius, postea remissa.

9 RESPONSIÓ. Circa quaestionem istam videntur da sunt tria. Primum est quod principaliter quaeritur, videlicet vtrum forma intentio & remissa sit vna forma secundum numerum an plures. Secundum est si sit vna, vtrum sit vna vnitate indiuisibilitatis, an cōtinuitatis. Tertium est si sit vna vnitate cōtinuitatis & non indiuisibilitatis (Cum omne continuum habeat partes) vtrum illae partes sint signabiles an non.

10 QVANTVM ad primum dicendum est quod supponendo alterationem per quam forma intenditur esse verum motum continuum necesse est formam intentio & remissam vnā esse numero, quod patet tripliciter. Primo sic vnus motus secundum numerum necesse est esse vnum terminum secundum numerum, sed alteratio continua per quam forma intenditur est vnus motus secundum numerum quia vera vnitas motus est eius cōtinuitas, ergo forma quae est terminus eius est vna secundum numerum, minor de se patet, sed maior probatur, primo per Aristotelem, Phys. qui hoc dicit expresse. Secundo quia vnus

motus secundum numerum est solum vnum actum mutatum esse secundum numerum, sed secundum plures formas numero totaliter differentes non potest vnum esse numero mutatum esse in actu, sed sunt necessario plura, ergo vnus motus secundum numerum non potest terminari ad plures formas secundum numerum, sed solum ad vnā. Tunc sic terminus motus non acquiritur totus simul, & subito, sed successiue. Alioquin motus qui nihil aliud est quam termini acquisitio non esset continuus & successiue quod ut manifestum est, est impossibile, sed in illa successione est intentio & remissio secundum illam formam quae acquiritur quae est vna numero ut probatum est, ergo eadem forma secundum numerum est intentio & remissa, quod autem in illa successione sit intentio & remissio patet: quia mobile quod se habet similiter nunc ut prius, non mouetur, sed potius quiescit, sed si in tota successione motus per quem forma intenditur forma non variatur secundum intentio & remissio, sed est in eodem gradu tunc subiectum talis formae sic se habet secundum illam similiter nunc ut prius, ergo non mouetur sed quiescit, & sic habens motum non mouetur quod est impossibile, quare &c.

11 Secundo sic, quae necessariam habitudinem habet motus alterationis successiue ad formam fluentem sicut ad mobile & ad tempus, sed vnitas numeralis motus requirit necessario vnitate mobilis numeralis & vnitate numeralis temporis, ergo & formae fluentis, sed in forma fluente sunt necessario gradus secundum intentio et remissio, ergo &c.

12 Tertio sic, quia si latitudo intensi & remissi non est in aliqua forma secundum numerum cum nulla latitudo sit in ea nisi forte secundum extensionem de qua nihil ad propositum. Tunc quilibet alteratio esset acceptio vnus formae indiuisibilis, sed talis acceptio est subitatio, & non motus successiue, ergo supposito quod alteratio sit motus continuus, necesse est quod forma illa acquisita per motum illum, vna numero existens habeat latitudinem extensi, & remissi, quod est primum & principale propositum.

13 QVANTVM ad secundum dicendum est quod talis forma non est vna indiuisibilitate, sed cōtinuitate, quod patet primo quia terminus motus acquiritur successiue ut probatum est. Sed indiuisibile non potest acquiri successiue, sed necessario acquiritur totum simul cum non habeat partem & partem, ergo forma quae est terminus motus est vna vnitate cōtinuitatis & non indiuisibilitatis.

14 Secundo sic, motus ad formam est fluxus formae, vel forma fluens. Et ideo idem iudicium videtur esse de vnitate motus, & de vnitate formae, sed motus est vnus vnitate cōtinuitatis suarum partium, & non vnitate indiuisibilitatis, ergo forma quae acquiritur per motum non est vna vnitate indiuisibilitatis sed cōtinuitatis.

15 Tertio per idem per Aristot. a. Phys. vbi dicit quod in motu omnia sunt indiuisibilia, mobile, tempus, & terminus. qualiter autem qualitas quae secundum se non est quantitas, nec diuisibilis possit habere cōtinuitatem & diuisibilitatem dicitur postea.

16 QVANTVM ad tertium videlicet vtrum partes secundum quas attenditur cōtinuitas & diuisibilitas formae sint signabiles vel non, proceditur sic. Primo ponitur opinio aliorum, & postea illud quod videtur verius de quaestione. Quārum ad primum dicunt quidam quod forma intentio differt a remissa praecedente, sicut habens ipsum & plus, non secundum partes signabiles, ita quod vna possit signanter distingui ab alia, sed sicut totum perfectionabile comprehendens aliqua non distincta in eo secundum partes signabiles. Et de hoc ponuntur duo exempla.

17 Primum est de conuersione alimenti in nutrimentum, vbi materia adueniens non potest signanter distingui a praecedente. Et similiter quando pellis efficitur maior per extensionem, maioritas adueniens non potest distingui a praecedente, & idem si fiat per rarefactionem, quia corpus rarefactum fit maius & maioritas adueniens non potest distingui a quantitate praecedente. Simili modo dicunt quod forma efficitur interior per hoc quod toto primo accepto remanente illo quod superuenit cedit in vnitatem

cum eo, nec distinguitur aliquo modo sicut diuersæ partes signabiles.

18 Hæc est opinio eum tota sua declaratione. In hac autem opinione implicantur multa inconuenientia. Primum est, quia cōtradicit illi opinioni sancti Thomæ quæ fingit se defendere. Hæc enim opinio dicit augmentum siue intentionem formæ fieri per additionem alicuius de nouo aduenientis, quemadmodum fit mutatio per additionem materiæ alimenti ad materiæ nutriti, ut clarè patet ex dictis eorum. Opinio autem doctoris quam tenent prædictam opinionem dicunt se sequi est patenter contraria.

19 Secundum est, quia ille modus quem ponunt est secundum se falsus. Quod patet sic, quia realis additio est realiter diuersorum. Idem enim non additur sibi ipsi, nisi forte secundum rationem, sed qualitati præexistenti non potest aduenire noua qualitas realiter diuersa à prima qualitate: ergo non potest esse additio qualitatis ad qualitatem. Probatio minoris. Si præcedenti qualitati posset aduenire noua qualitas realiter à præcedente diuersa, hæc diuersitas haberet vel ante suam additionem, vel in sua additione, vel post suam additionem, non ante suam additionem, quia quod non est à nullo est diuersum, idem enim & diuersum sunt differentie entis, sed secunda qualitas ante suam additionem non est. Cum enim qualitas non sit nisi in subiecto, nec transeat de subiecto in subiectum, impossibile est qualitatē præexistere suæ vnioni ad subiectum in quo habet aliquando esse, nec hanc diuersitatē potest habere in sua additione, vel post, quia tūc est in eodem subiecto eā qualitate diu præcedente, diuersa autem accidentia eiusdem speciei non possunt simul esse in eodē subiecto, ut patet ex 7. meta. Ergo &c.

20 Secundò sic, quia si qualitas adderetur qualitati, aut hoc esset per modum informationis ita quod prima informaretur per aliam vel e conuerso quod non est intelligibile, cum vtræque sit forma vnus rationis cū alia. Et inter tales non habet locum informatio, aut per modum associationis, quod similiter esse non potest, quia tunc homo simul haberet plures qualitates, nec esset augmentum qualitatis, sed multiplicatio, aut per modum transitus quod non potest esse secundum naturam, quia nullus actus, nec in actu quantū ad actum suum transit naturaliter in alterum, nisi corruptione sui, verbi gratia. Dicimus quod aer transit in ignem per generationem, & alimentum in nutrimentum per nutritionem: Et vtrobique corrumpitur quicquid actualitatis est in eo quod dicitur transire. Cum ergo omnis forma sit aliqua actualitas, impossibile est quod transeat in quocumque nisi per sui corruptionem, & sic non remanebit eadem numero quæ prius erat. Et causa est, quia actus distinguit & separat. Et ideo impossibile est quod actus adueniat actui si maneat quin sit res distincta & signabilis aliquo modo. Non sic autem est de pura potentia qualis est materia, quia pura potentia de se non distinguitur nisi à nihilo & ab actu, quia cum sit ens qualecumque distinguitur à nihilo quod nullo modo est ens: & cum sit pura potentia distinguitur ab actu, sed materia de se non distinguitur à materia, cum vtræque sit pura potentia & neutrum sit actus nec nihil, imò cum tota actualis entitatis materiæ sit sua forma, tota actualis vnitas vel diuersitas materiæ cū materia est à forma, ab eodem enim est entitatis vnitas & diuersitas. In fundamento enim materiæ quod est materia nihil est distinctum quantum est de se secundum commentatorem, propter quod alimentum adueniens materiæ nutriti sub eadem forma penitus efficitur vnum cum ea, quia nec de se prius distinguebatur, sed per formam vel formas quas prius habebant, forma autem quælibet de se distinguitur ab alia.

21 Et ideo nullo modo potest cedere in vnum penitus cum alio quin corrumpatur, vel si remaneat quin sit aliquo modo distincta & signabilis, propter quod nullū est simile quod isti adducunt de materia alimenti adueniente materiæ nutriti & de forma.

22 Secundum etiam simile quod adducunt de extensione pellis nihil penitus valet, quia quando pellis extenditur quantitas quantitati non additur, quia vel præexistens adderetur, vel alia quæ de nouo fieret, non præexistens, quia nulla apparet præexistere quæ ab extendente accipiat.

tur & præexistenti addatur, nec aliqua de nouo fit, quia omnis actio ad quancumque formam veram, & naturalem, aut est alteratio vel habet alterationem præuiam. Hic autem non apparet aliqua talis alteratio præuia: ergo in extensione pellis maior quantitas apparet quæ prius, non propter aliquam quantitatem additam ad præexistentem remanentem, sed propter alteram vel vtrancumque duarum causarum, vna est quod pellis extenditur per talem modum quo cera extenditur, quod fit quando aliquæ partes quæ prius sibi iungebatur secundum latum per compressionem cere, iunguntur sibi secundum longum, & eodem modo partes pellis quæ ante extensionem iunguntur sibi aliquantulum secundum grossiciem per extensionem iunguntur sibi secundum longitudinem. Cuius signum est, quia pellis si extendatur, efficitur subtilior & minus spissa. Alia causa est, & potior quod pellis est corpus porosum & molle, & per extensionem pori dilatantur secundum illam dimensionem secundum quæ pellis trahitur, & secundum aliam stringuntur. Verbi gratia, si pellis trahatur secundum longum, pori qui forte prius erant rotundi efficiuntur figuræ oblongæ, & partes pellis secundum latum iunguntur sibi propinquius quæ prius, & ob hoc pellis efficitur maior secundum longitudinem, et strictior secundum latitudinem, aliud autem exemplum de extensione per rarefactionem petit principium. Idem enim dubium est de identitate caloribus intensi, & remissi, & de modo identitatis, sicut de identitate maioris & minoris quantitatis sequentis ad motum rarefactionis quæ est vera alteratio, ut habetur. 4. Phy. Et ideo vtrancumque est æquæ dubium, nec est verum quod ab istis opponitur.

23 DICENDUM est ergo ad articulum istum quod si partes signabiles vocentur solæ partes continui, quæ simul accipi possunt, sic forma intensa & remissa non sunt partes signabiles in aliqua vna forma, quia in eodem subiecto & secundum eandem partem non est possibile eandem formam secundum speciem simul esse intensam & remissam, sed hoc modo partes signabiles nimis stricte accipiuntur. Si verò partes signabiles vocentur omnes illæ partes quæ in suo toto habent realem differentiam, ratio ne cuius verè possit dici quod vna non est altera, quantum sint partes vnus numero, sic forma intensa, & remissa sunt partes signabiles vnus forme quæ in toto motu est vna continuitate, & si non simulatere alium partium.

24 Circa quod aduertendum quod qualitas quæ secundum se non est quanta nec diuisibilis potest habere continuitatem & diuisibilitatem dupliciter. Vno modo, quia extenditur quantitate & continuitate subiecti sui, sicut calor ignis extenditur secundum quantitatem ignis, & albedo niuis secundum quantitatem niuis, & quia quælibet pars ignis est calida, & quælibet pars niuis est alba, & in qualibet parte subiecti est alia, & alia pars qualitatis, puta caloribus vel albedinibus quæ constituant vnum calorem & vnam albedinem vnitate cōstituitatis, sicut partes subiecti constituant vnum subiectum continuum. Et istud solum habet locum in qualitatibus quæ habent corpus quantum pro subiecto.

25 Alio modo potest aliqua qualitas habere continuitatem & diuisibilitatem non à subiecto, nec secundum partes subiecti, sed secundum motum & partes motus, cuius est terminus, & per quem habet fieri in subiecto & acquiri, quia cum quilibet motus habeat partes, quarum quælibet est motus, necesse est quod sicut duorum motuum præcise diuersorum sunt termini præcise & simpliciter diuersi, sic omnium partium motus quarum quælibet est quidam motus distinctus partialiter ab alio, sicut diuersi termini partialiter distincti constituentes suam continuitatem vnum totalem terminum secundum quæ fit motus, & hæc continuitas differt à prima, quia partes primæ continuitatis sunt simul permanentes sicut quantitas subiecti est permanentes. Sed partes secundæ continuitatis non sunt permanentes, nec sunt simul duratione, sicut nec partes motus, propter quod sicut vna parte motus superueniente alia desinit esse, sic est etiam in partibus forme quæ intenditur quod vna abiicit aliam ab eodem subiecto. Et quævis ratio quæ adducit sunt in arguendo ad questionem factis efficaciter hoc probent, tamen possunt alia adhuc adduci ad probandum idem.

26 Prima talis est in omni motu terminus a quo abicitur & terminus ad quem acquiritur, sed in motu intentionis terminus a quo est forma remissa, terminus vero ad quem est forma intensa, ergo in tali motu forma remissa abicitur, & forma intensa acquiritur, & sic est alia & alia forma.

27 Ad hoc respondent quidam quod in motu intentionis terminus a quo non est forma quantum ad id quod est, quia sic manet, sed quantum ad priuationem perfectionis quae est in forma intensa, & sic non manet.

28 Sed istud non valet, quia sicut patet ex primo Physicorum ad transmutationem non pertinent per se & intrinsece, nisi subiectum & terminus a quo & terminus ad quem, sed ad motum intentionis requiritur per se forma remissa quantum ad essentiam formae, quia motus intentionis non potest esse in non habente formam, ergo cum ipsa non sit subiectum, nec terminus ad quem relinquatur quod ipsa secundum id quod est essentialiter sit terminus a quo qui abicitur.

29 Item priuatio quae dicitur esse terminus a quo autem habet pro immediato subiecto formam remissam aut subiectum formae. Non subiectum formae, quia tunc subiectum formae posset habere priuationem illam sine forma, & per consequens posset sine ea moueri motu intentionis quod est falsum, si forma est eius subiectum, sequitur quod ipsa sit subiectum perfectionis oppositae, quia idem est subiectum priuationis & habitus, & sic illa perfectio non esset idem cum forma, quia idem non est subiectum sui ipsius quod est falsum & contra eos: ergo & idem, ex quo sequitur, videlicet quod forma secundum id quod est non sit terminus a quo, sed priuatio perfectionis quae est in forma intensa.

30 Item idem est terminus ad quem remissionis qui est terminus a quo intentionis, quia isti motus se habent ex opposito, sed terminus ad quem remissionis non est sola priuatio, sed forma positua. Minor probatur: quia actio illa est positua, & ad posituum terminum, quae est a principio positiuo agente ex necessitate naturae, sed actio per quam frigus aquae remittitur per calorem ignis est a principio positiuo, scilicet a calore agente ex necessitate naturae: ergo est positua, & ad terminum posituum, quod de se natum est agere, nec potest actionem suspendere, eo quod agit de necessitate naturae: si aliquid agit, agitur posituum & non priuatiuum, nisi quatenus ad posituum sequeretur aliquid priuatiuum: Semper enim principium actionis per se & eius terminus sibi inuicem correspondet. Secus esset si in potestate sua esset subtrahere suam actionem. Si enim in potestate solis esset subtrahere suam influentiam, tunc huiusmodi non quidem actionis, sed subtractionis terminus esset priuatio (scilicet tenebra) sed nullius agentis ex necessitate naturae potest esse terminus priuatiuus, nisi totaliter impediatur eius actio: Et tunc nec est ibi dare terminum nec actionem: in motu autem remissionis frigiditatis aquae per calorem ignis non potest dici quod actio caloris totaliter impediatur. Alioquin non esset remissio frigiditatis aquae: quare, &c.

31 Secunda ratio est talis, agens intendens aut imprimit aliquid diuersum a precedente, aut non: Si non, ergo nulla variatio est in intentione quod est contra sensum: si sic, ergo forma intensa quam imprimit est diuersa a precedente remissa, & ex hoc ulterius, sequitur quod illa remissa corrumpatur, quia durae formae eiusdem speciei non sunt simul in eodem subiecto.

32 Ad hoc dicunt illi quod imprimere aliquid diuersum a precedente potest esse dupliciter, vno modo, quia facit formam omnino distinctam: Et hoc modo intendens non imprimit aliquid diuersum a precedente. Alio modo, quia facit precedens perfectius, & sic facit diuersum a precedente modo quo idem magis perfectum differt a seipso minus perfectio. Si autem fiat vis in nomine impressionis posset dici quod non imprimit de nouo, sed impressum perficit: & sic agit.

33 Ista responsio in multis deficit, primo quia discordat a positione istorum: ponunt enim quod sicut materia alimenti aduenit materiae nutriti, sic per actionem intendens aduenit aliquid priori formae, & constat quod materia alimenti antequam adueniat nutritio, est totaliter alia a materia nutriti. Et similiter oportet in intentione formae si fiat

per illum modum quem isti ponunt, scilicet per additionem alicuius de nouo aduenientis, quia noua actio & totaliter alia habet nouum terminum totaliter alium, sed actio intendens formam est noua & totaliter alia ab actione producentis formam, & quoadquod cadit inter ipsas multum tempus medium: ergo forma quae est terminus intentionis est totaliter alia a forma priore, quae fuit terminus praedictae productionis. Si ergo intendens formam aliquid imprimit, illud est totaliter diuersum a precedente. Vnde multo melius tenuissent positionem suam, si dixissent quod illud impressum est totaliter diuersum, sed sui additione cadebat in idem cum priore, quauis hoc dictum sit falsum, & impossibile secundum cursum naturae, ut prius probatum fuit, quod autem secundo dicitur quod intendens formam nihil imprimit, sed impressum perficit & sic agit, expressius contradicit positioni eorum quam primum, quia isti expresse dicunt quod per impressionem aliquid superuenit priori formae, & modo dicunt quod nihil, aliquid autem & nihil expresse contradicunt.

34 Item si nihil imprimit sed perficit & sic agit, ergo pericit per nihil, & agit nihil agendo, quae omnia sunt absurda & impossibilia.

35 Item perfectio formae est aliquid positiuum, aut ergo est idem cum forma quantum ad essentiam formae, aut aliud. Non aliud tam secundum istos & secundum veritatem: ergo idem est: ergo quod causat nouam perfectionem causat nouam formam quantum ad essentiam formae, primum fit per intentionem, ergo & secundum.

36 Tertia ratio talis est, essentia essentialiter variata non est eadem essentia, sed forma intensa & remissa dicitur essentiam formae essentialiter variata, ergo forma intensa & remissa non sunt eadem essentia. Maior patet, quia idem manens idem, ut sic non est variatum, propter quod essentia manens eadem essentia non variatur essentialiter: Et si variatur essentialiter, non manet eadem essentia. Minor similiter probatur, quia cum perfectio formae sit ipsa essentia formae variatio perfectionis formae est variatio essentiae formae & essentialis: quare, &c.

37 Ad hoc respondent qui prius & ut prius quod essentiam formae variari etiam essentialiter potest esse dupliciter. Vno modo sic quod sint plures formae totaliter diuersae, & hoc non facit quaelibet essentialis variatio potissime illa quae est secundum intentionem & remissionem. Alio modo quod sint sic diuersae quod vna contineat aliquam perfectionem quam non continebat alia remanente tamen vtroque eadem essentia, & sic est in proposito.

38 Ista autem euasio & omnes consimiles friuolae sunt: & stant in verbis sine re, quia quoadquod aliqua sunt idem realiter adaequate & conuertibiliter a quocunque differt vnum & reliquum, sed in forma intensa, essentia formae, & eius perfectio sunt idem realiter adaequate & conuertibiliter, quia non est aliud neque secundum totum neque secundum partem essentiae formae & eius perfectio, sed sunt penitus idem: ergo cum forma intensa differat secundum istos a remissa ratione maioris perfectionis, siue quantum ad perfectionem necesse est ut differat quantum ad essentiam.

39 TENENDVM est ergo quod forma intensa & remissa acquisite per motum possunt esse partes vnius formae numero, & quae non est vna indiuisibilitate, sed continuitate suarum partium quae non sunt simul, sed successiue & vna superueniente alia definit esse & hoc modo signari possunt.

40 De charitate autem de qua principaliter quaestio mota est dicendum est quod si Deus augmentet eam per verum motum continuum sicut etiam potest si vult, idem dicendum est quod de qualitatibus corporalibus dictum est. Si vero Deus augmentet charitatem per subitam influentiam sicut probabilis est dicere, necesse est charitatem remissam & intensam esse omnino distinctas secundum numerum, nec possunt esse numero quocunque modo vere vnitatis. Cuius ratio est quia sola continuitas motus est ratio vnitatis partium formae acquisite per motum. Cum ergo tollitur motus tollitur ratio vnitatis, & continuitatis partium formae quae secundum se non habet quantitatem, nec partialitatem. Hoc autem est in charitate quando per subitam influentiam infunditur & augetur: quare, &c.

41 Rationes principales quae adductae sunt ad probandum quod forma intensa & remissa non sunt eadem forma secundum numerum concedenda sunt pro quanto probant quod forma intensa & remissa mutuo se expellunt tanquam partes unius continui successivi sicut in corpore quantitatis expositum est, sed non probant quin tota forma cuius illae sunt partes sit una numero continuata.

42 AD Rationes in oppositum respondendum est: ad primam cum dicitur quod si intensum & remissum essent diuersae formae sequeretur quod in quolibet motu intentionis essent infinitae formae. Dicendum est quod sicut in quolibet motu sunt infinitae partes motus in potentia & vniuersaliter in quolibet continuo, sic in forma quae per motum successiuum & continue acquiritur, sunt infinitae formae partiales quae in sua continuitate constitunt unam totalem formam secundum quam tota successio motus acquiritur, tamen secundum nullam earum est actus mutatum esse, nisi secundum finalem gradum ad quem terminatur motus, & hoc non est inconueniens imo necessarium quod infinitae formae in potentia per modum partium continui sint in qualibet forma quae per motum acquiritur.

43 Ad secundum dicendum est quod forma remissa quae ante motum erat in subiecto sub esse fixo abicitur in instanti, sequens tamen forma non introducit in instanti sed in tempore, sicut enim per motum localem contactus mobilis cum alio corpore secundum sui vltimum soluitur in instanti, quia erat secundum indiuisibile, processus vero mobilis ad quemcumque locum est successiuus, quia omnis locus quantitatem habet, sic recessus subiecti a forma remissa quae prius erat in subiecto sub esse fixo & indiuisibili in instanti, acquisitio vero formae sequentis per motum cum habeat latitudinem continuitatis, fit in tempore.

44 Ad tertium dicendum quod frigidum remittens calidum aliquid imprimit non per se solum, sed cum calido agente, vel conseruante calore pristino, sicut enim calidum & frigidum de nouo appropinquata eidem passiuo causant tepidum non alterum tantum, sed vtrumque, sic frigidum superueniens agenti & conseruanti calore circa idem subiectum agit vna cum ipso remissiore calore, non quod seorsum vnum causet calorem & aliud frigus, sed ambo tenentia locum vnius agentis agunt effectum vtriusque proportionabilem secundum modum suae virtutis.

QUESTIO OCTAUA.

Vtrum charitas augeatur per quemlibet actum meritorium.

Tho. 1. 2. q. 114. ar. 3. ad. 3. & 2. 2. q. 24. ar. 6.

AD quartum sic proceditur. Et arguitur quod charitas augeatur per quemlibet actum, quia quod potest facere maius potest & minus, sed maius est mereri vitam aeternam quam augmentum charitatis. Cum ergo per quemlibet actum informatum charitate homo mereatur vitam aeternam, videtur quod fortiori ratione mereatur augmentum charitatis.

2 Item aut primus actus aliquid operatur ad augmentum habitus aut non, si sic eadem ratione secundus & tertius, & quilibet alius, si non, eadem ratione nec secundus nec tertius, nec quilibet, igitur aut habitus nunquam augebitur quod est manifeste falsum, aut augebitur per quemlibet actum.

3 IN CONTRARIUM est, quia habitus habet augmentari & generari ex eisdem, vt patet ex 2. Ethic. sed charitas non generatur in nobis ex actibus nostris, sed est a solo Deo eam influente, ergo per nullum actum nostrum potest augeri.

4 RESPONSIO. Videnda sunt tria, primum est qualiter se habent differenter actus nostri ad habitus infusos, & ad acquisitos in generatione & augmento eorum. Secundum est quod quilibet actus conformis habitui acquisito generat ipsum vel generatum prius augmentat. Tertium est quomodo se habeat actus nostri ad augmentum charitatis.

5 QVANTVM ad primum sciendum est quod habitus acquisiti causantur ex actibus nostris. Infusi autem non, sed tantum a Deo, propter quod actus nostri se habent ad habitus acquisitos aliquid effectiue, ad charitatem autem & ad habitus infusos non, sed tamen dispo-

sunt per modum meriti. Et hoc tam respectu infusionis, quam respectu augmenti, tamen ex eisdem fit acquisitio & eius augmentum.

6 QVANTVM ad secundum sciendum quod non est alia difficultas de augmento habituum acquisitorum ex actibus quae de augmento aliarum qualitarum recipientium magis & minus. In omnibus enim ex vno actu non quocumque, sed habente effectum posituum, generatur habitus vel qualitas ex quolibet simili augmentatur, quod patet sic. Omne enim passiuum dum patitur ab agente recipit aliquam impressionem, quia non est intelligere passionem proprie dictam sine abiectione & receptione, nec improprie dictam sine receptione, actus enim conformis habitui agit in potentia quae nata est perfici per habitum vel obiectum mediate actu, vel illud quod est causa actus, ergo aliquid imprimit in potentiam. Nunc est ita quod quando impressio facta ab vno agente non absorbetur aut totaliter corrumpitur quousque appropinquat eidem passiuo communi agenti, illud secundum agentis suae impressione augmentatur prius impressum. Si vero impressio prioris agentis absorbeatur prius, tunc secundum agentis de nouo facit suam impressionem per modum suae virtutis. Impressio ergo facta per primum actum aut manet vsque ad adueniendum secundi, aut non. Si maneat illud augmentatur per secundum, si non maneat, quae iam eodem modo deinceps processione facta per secundum & sic de aliis, & sequitur si non maneat quod nunquam generabitur habitus. Si vero maneat iam generatus est habitus per talem actum & per quemlibet actum alium augmentatur. Cum enim habitus & quocumque qualitas sit forma simplex oportet quod vnicuique actu acquiratur quantum ad id quod est per se essentiam: quod dico pro tanto quia quantum ad completam rationem habitus non est sic, habitus enim & dispositio licet sint vna res per essentiam differunt tamen in hoc, quia illud idem quod dicitur dispositio per modum imperfecti instabilis dicitur habitus per modum stabiliis & perfecti, quia ergo vnus solus actus non potest suam impressionem facere sub esse perfecto & stabili potissime ubi praexistit contraria dispositio potentiae ideo quod generatur ex vnicuique actu potius dicitur dispositio quam habitus.

7 DE TERTIO sciendum quod non omnis actus ex charitate procedens meretur augmentum charitatis, sed solum illi qui sunt secundum proportionem charitatis informantis voluntatem, vel excellentiores, puta ex toto conatu voluntatis. Cuius ratio est, quia ille solus dignus est accipiendis qui bene vitur iam acceptis, sed habet habitum iam intentum & remissum operans non vitur debito modo suo habitu, quia actus non proportionatur intentioni habitus, ergo per tales actus non meretur augmentum charitatis, sed solum per illos qui excellunt vel adaequant ipsum habitum.

8 AD PRIMUM argumentum dicendum quod maius est mereri augmentum charitatis, quam vitam aeternam, quia per illum actum per quem meretur augmentum charitatis meretur vitam aeternam, & aliquid aliud scilicet cet charitatis augmentum & non e conuerso. Non enim per omnem actum per quem meretur vitam aeternam meretur augmentum charitatis.

9 Ad secundum dicendum quod habitus acquisitus causatur ex vnicuique actu quantum ad essentiam habitus & per quemlibet actum sequentem augetur. De habitu autem infuso ut est charitas ad quem se habent actus nostri solum meritorie non est sic, quia per illos actus solum meretur augmentum habitus qui sunt proportionati habitui vel excellentiores & causa dicta fuit. Argumentum in oppositum solum probat quod charitas non augetur ex actibus nostris effectiue quod conceditur.

QUESTIO NONA.

Vtrum charitas possit augeri in infinitum.

Tho. 22. q. 24. ar. 7. de Malic. q. 1. 5. ar. 3.

QVinto queritur, vtrum charitas possit augeri in infinitum. Et videtur quod sic, quia bonus saltem in via semper potest proficere, vt dicit glossa Philip. 3. sed non est profectus sine augmento charitatis: ergo charitas saltem in via semper potest augeri.

2 Item